

Маліна А.А., студентка
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБИСТІТЬ ЗЛОЧИНЦЯ У КРИМІНОЛОГІЧНІЙ НАУЦІ

Особистість злочинця у сучасній кримінологічній науці є однією з ключових проблем, яка має важливе теоретичне і практичне значення. Варто зазначити, що на даному етапі розвитку суспільства успішна боротьба із злочинністю неможлива без урахування особистості злочинця, тому слід досліджувати це питання як комплексний та інтегральний фактор. Серед науковців, які досліджували особистість злочинця В. Андросюк, О.О. Дудоров, Ю. Антонян, А.Ф. Зелінський, О. Бандурка, В.П. Ємельянов, В. Бурлаков, А.Б. Сахаров, Я. Гилінський та багато інших. Метою дослідження даної тематики є дослідження поняття особистості злочинця та визначення основних ознак даної категорії. Як відомо, сьогодні категорія особистості злочинця входить до предмету кримінології. Варто зазначити, що спочатку розвитку науки кримінології особистість злочинця вже була дискусійним питанням серед науковців та вчених.

З точки зору кримінального права, особистість злочинця є «суб'єктом кримінального злочину й ототожнюється з поняттям «людина, що скоїла злочин». Наприклад, І.М. Даньшин розглядає особистість злочинця як сукупність суттєвих та стійких суспільних ознак і соціально зумовлених психологічних та біологічних особливостей індивіда, який своїми діями несе суспільно-небезпечний характер та за що у підсумку притягується до відповідальності, передбаченої кримінальним законодавством. Н.М. Кропачов визначає особистість злочинця як сукупність соціально-демографічних, моральних і правових властивостей, ознак, зв'язків, відношень, що характеризують особу, яка скоїла злочин, і впливають на її злочинну поведінку [1]. Таким чином, поняття особистості злочинця, на думку багатьох учених, включає в себе комплекс соціально-демографічних, функціональних, психологічних ознак, що прямо пов'язані зі злочинними діями та характеризують його суспільну небезпеку. Виходячи з вищесказаного, особа злочинця є складним, інтегруючим та комплексним поняттям. Аналізуючи низку дефініцій особистості злочинця у кримінологічній науці їх можна об'єднати за декількома ознаками. По-перше, формальна ознака, яка передбачає підхід, за яким особа злочинця розглядається як особа людини, яка вчинила злочин, з наданням їй цілісної характеристики, включаючи психологічні, біологічні та соціологічні фактори. По-друге, змістовна ознака, яка у свою чергу передбачає окрему характеристику особи злочинця під час учинення нею злочину та встановлення причинного зв'язку між суспільно небезпечним діянням та особою. По-третє, формально-змістовна ознака – та, за якою виділяється стан особи в момент учи-

нення злочину, а саме коли до та після вчинення злочину (часовий термін) особа не може вважатися «особою злочинця» [2].

Також цікавим є підхід Д.Г. Маханькова, який розглядає особистість злочинця як: а) особистість індивіда, котрий вчинив конкретний злочин; б) особистість окремих категорій злочинців (наприклад, убивць, гвалтівників та ін.); в) особистість злочинця взагалі. Тобто, науковці дають так званий комплексний підхід до криміналістичної характеристики особи злочинця. Сутність криміналістичної характеристики полягає в тому, що вона розглядається як система, що містить ознаки і дані про закономірні зв'язки слідів, які виражені відповідним ступенем вірогідності, встановленої на підставі узагальнення даних матеріалів кримінальних справ, та апробованих слідчою практикою [1]. Такі дані є основою для побудови систем типових версій, що використовуються при вирішенні конкретних слідчих завдань, висуненні робочих версій. На наш погляд, одними із основних соціально-демографічних ознак є стать та вік злочинців. Варто зазначити, що переважна більшість осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення проти моральності – чоловіки, однак частина осіб жіночої статі складає майже чверть від усієї кількості злочинців (близько 24 %). Щодо категорії віку, то найбільша кількість злочинів припадає на осіб від 18 до 30 років (52 %) за ст. 297, 302, 304 КК України. Продовжуючи градацію – особи 30-50 років (38 %) за ст. 297 КК [3]. Таким чином ми бачимо, що говорячи про особистість злочинця, варто спиратися не лише на соціально-демографічні чинники, а враховувати також складну природу певних взаємозв'язків, які формують структуру особистості злочинця.

Отже, аналіз особистості злочинця дає нам розуміння про те, що, насамперед, ця категорія знаходиться в полі зору юридичної та психологічної наук, тому фахівці мають враховувати всі чинники при дослідженні особистості злочинця, адже це є необхідною умовою побудови заходів запобігання злочинності.

1. Корецький С. Особистість злочинця як об'єкт психологічного дослідження. С. Корецький, В. А. Петьков. Вісник Національного університету оборони України. 2015. Вип. 1. С. 112-116. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnaou_2015_1_21 (Дата звернення: 28.04.2021).

2. Денисов, С. Ф. Особа злочинця у кримінологічній теорії України. Сергій Федорович Денисов. Вісник Кримінологічної асоціації України. 2020. № 1 (22). С. 152-159. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8292> (Дата звернення: 27.04.2021).

3. Кулик С. Г. Кримінологічна характеристика особи, яка вчиняє злочини проти моральності. С. Г. Кулик. Держава та регіони. Сер. : Право. 2013. № 3. С. 92-96. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drp_2013_3_19 (Дата звернення: 27.04.2021).